

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Младен Димитров Тонев - член на Научното жури, за **придобиване на образователна и научна степен „доктор”** по обявена процедура от Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ – Варна

- **Автор на становището:** доц. д-р Младен Димитров Тонев, преподавател във Филиал „Смолян“ на Варненския свободен университет – гр. Варна;

- **Основание за становището:** Заповед на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ – Варна № 953/19.12.2023 г., по откритата процедура за защита на дисертационен труд на докторант Дина Кайърбековна Жумажанова на тема: „Финансиране на системата за здравеопазване: международния опит“ („Финансирование систем здравеохранения: международный опыт“)“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.8. – Икономика, докторска програма – Политическа икономия, с която съм избран за член на Научното жури с решение на Факултетния съвет на Факултет „Социални, стопански и компютърни науки“ по обявената процедура от Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ – Варна;

- **Автор на дисертационния труд:** Дина Кайърбековна Жумажанова

- **Тема на дисертационния труд:** „Финансиране на системата за здравеопазване: международния опит“;

Становище и оценка:

1. Дисертационният труд на докторант Дина Кайърбековна Жумажанова на тема: „Финансиране на системата за здравеопазване: международния опит ” е в обем 195 страници компютърен набор и съдържа изискуемите съгласно изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България: титулна страница; съдържание – 2 страници, увод – 6 страници; изложение в обем от 156 страници; заключение – с изводи от изследването в обем от 5 страници, библиография със 142 източника, от които 125 (88%) са издания от последните 10 години. Онагледяващия комплекс на разработката включва 24 таблици, 29 фигури, 2 приложения.

2. Структурата и съдържанието на дисертационния труд на докторант Дина Жуманжанова съответстват на изискванията по чл.47, ал.

2, т.1-6 от Наредба № 12 за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и „доктор на науките“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ – Варна

3. В структурно отношение разработката на докторант Дина Жуманжанова включва резонните увод, изложение в три глави и заключение, библиография и приложения.

Темата за финансирането на здравеопазването и интегрирането на международния опит в националните практики на финансиране на здравните услуги определено е актуална за държавните институции, регулиращи и контролиращи здравеопазването както на национално така и на наднационално равнище.

В съвременните социално-икономически условия организацията на здравеопазването изисква използването на ефективно управление, както и решения, включително в областта на финансовия мениджмънт. Реализацията на правото на гражданите на медицински грижи и адекватно здравеопазване е невъзможно без ефективна система за финансиране на здравеопазването, която се реализира при различни модели на финансиране в различните страни.

В този контекст изследването на докторант Дина Жуманжанова има новаторски характер и с основание може да кажем, че тя ни представя една разработка с висока степен на комплектованост и завършеност и като структура, и като съдържание, анализи, изводи и оценки.

Общото ми впечатление е, че докторант Дина Жуманжанова е навлязла сериозно и в дълбочина в теорията на изследвания проблем за акумулацията към момента международен опит във финансирането на системата на здравеопазването в конкретна страна и икономическа подсистема. Паралелно с това тя е систематизирала и обработила и значителен обем статистическа, правна и икономическа информация за областта на финансовия мениджмънт и финансирането на здравеопазването като се позовава на регулаторни правни актове на международно ниво и в различни държави, и на актове, регулиращи организацията на финансовата подкрепа за системата на здравеопазването и бюджетирането на медицински организации. Изключително богата по обем информация има и в приложенията в края на дисертационния труд.

Разгледани са три модела на финансиране на здравеопазването, които са най-разпространени сред развитите държави, характеризирани се с ефективно функциониращи и перспективни здравни системи:

1. Преимуществено държавен модел – бюджетен. Обикновено е известен като модел на Семашко-Бевъридж;
2. Социално-застрахователна система на финансиране на здравеопазването известна още като Бисмарков модел на финансиране;
3. Преимуществено частно, недържавно, пазарно финансиране, известно още като независимо финансиране за сметка на пациентите или застрахователни компании.

Докторан Дина Жуманжанова отбелязва, че в много страни липсва връзка между обема и разпределението на финансовите ресурси в рамките на заплащането на медицинската помощ и най-значимите резултати, постигнати за системите на здравеопазването - поддържане здравето на населението. Тя акцентира върху липсата на универсален и идеален модел за финансиране на здравеопазването. Нещо повече тя обръща внимание върху обстоятелството, че проблемът за развитието на финансирането в здравния сектор (осигуряване на адекватност, ефективност и високо качество на медицинската помощ) е актуален в болничното управление на всяка страна. От самата здравна система се очаква да демонстрира ефективност, устойчивост и ефикасност. Реалността обаче е, че на практика, тези свойства варират значително в различните страни и групи държави. Различните практики на финансиране на здравеопазването в конкретните страни и региони формират сложни зависимости от факторите на околната среда, моделите на финансиране на здравеопазването, държавните приходи и обема на финансирането на здравеопазването в структурата на държавните и на потребителските разходи.

Резултатите от изследването доказват, че социално-осигурителният модел е най-ефективен и устойчив на неблагоприятни фактори. Размерът на финансирането също е важен: в нито една държава с размер на финансиране под определен лимит не е възможно да се постигне положителна ефективност. Тоест поддържането на определено количество финансиране е необходимо, но не достатъчно условие за ефективност.

Научните приноси в дисертацията на докторант Дина Кайърбековна Жуманжанова са групирани в две подгрупи: научни резултати и практически резултати.

Авторката е дефинирала следните приноси на дисертационния труд:

Главният принос на дисертационното изложение се състои в системното изследване на теоретичните и практическите основи на функционирането на различни модели на финансиране на сектора на

здравеопазването, а също и в научното обосноваване и решаване на набор от проблеми в методологията на финансовото осигуряване на медицинската помощ. .

Най-значимите теоретични приноси са:

- обоснована е методиката за достъпна и релевантна оценка на устойчивостта на здравната система;

- разработени са на причинно-следствени модели в проблемната зона на финансовия мениджмънт в здравеопазването. Изследвани са по важните американски програми за здравеопазване и финансиране на здравеопазването с помощта на перспективни правителствени програми;

- систематизирани са предикторите за ефективно публично-частно партньорство в здравеопазването;

- обосновани са причинно-следствените модели на проблемното поле на публично-частните партньорства и програмно-целевото финансиране в здравеопазването;

- обосновава се променливата прогноза за ефективността на здравните системи.

Практическото значение на изследването се състои в това, че разработените в дисертацията теоретични модели, практически препоръки, методи, алгоритми, предложения за извършване на промени и допълнения в структурата на основните модели за финансиране на здравеопазването са насочени към повишаване на ефективността и ефикасността на финансово осигуряване на медицинска помощ и могат да се използват на регионално ниво при изясняване съдържанието на процесите на програмно-целево финансиране, при финансирането на високотехнологична медицинска помощ чрез клинични и статистически групи и при финансирането с публично-частни партньорства.

Като най-значими практически приноси са визирани:

- предложенията за привличане на допълнителни инвестиции в здравеопазването;

- предложенията за управление на проблемната област на допълнителното финансиране на здравеопазването с привличане на частни инвестиции.

Аз като автор на становище и член на Научното жури приемам предложените от докторант Дина Жуманжанова приноси и считам, че и цялостното изследване (самата дисертация в нейната систематизираност, организация и информационна пълнота) е сериозен принос на докторант

Дина Жуманжанова в развитието на финансовата теория и практиката на финансиране на здравните системи, реализирана на национално и наднационално равнище.

4. Авторефератът на дисертацията отговаря на изискванията и представя по един добър и убедителен начин научните приноси на докторант Дина Жуманжанова. Като член на Научното жури аз приемам предложените в автореферата научни приноси на докторат Дина Кайърбековна Жуманжанова и мисля, че те са дори по-сериозни и по-задълбочени, отколкото в настоящата си скромна формулировка. Направените препоръки към практиката на финансиране на здравеопазването в Република Казахстан също имат немалък приносен характер поради научната аргументация на предлаганите промени.

5. Оригиналност на разработката

Трудът на докторант Дина Жуманжанова определено е авторски и според мен има минимално съдържание на чужд текст, главно цитирания и позовавания на ползвана литература и Интернет-източници.

Като автор на становище имам следния въпрос към докторант Дина Жуманжанова:

Кои са най-значимите иновации във финансирането на системата на здравеопазването в Република Казахстан като резултат от заимстването на чуждестранен опит в тази област на финансовата практика?

Заключение. На базата на изключително позитивните ми впечатления от дисертацията, автореферата и цялостната работа на докторант Дина Кайърбековна Жуманжанова, като взимам предвид богатият ѝ професионален опит като ръководител и финансов мениджър в системата на здравеопазването, задълбочените и системни изследователски интереси, които тя демонстрира с дисертационния си труд, а също така и с приложените публикации по тематиката на дисертацията, аз като член на Научното жури, съобразявайки се със законовите изисквания и установилите се норми при присъждането на ОНС „Доктор“, с дълбока вътрешна убеденост предлагам на почитаемите членове на Научното жури на докторант Дина Кайърбековна Жуманжанова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност 05.02.01 “Политическа икономия”.

22.01.2024 г.
гр. Шумен

Изготвил становището:
доц. д-р Младен Тонев